

مریم شهرآبادی
کارشناس آموزش ابتدایی

در دفتر مجله مشغول به کار بودم که خانمی خوشرو و مهربان سمت من آمد و اسمم را صدا کرد. بعد از احوالپرسی و معرفی خودش، کاغذهایی را از کیفش بیرون آورد و با هیجان در مورد آنها توضیحاتی داد. من هم با دقت گوش دادم. برگه‌ها دو نمونه از طرح‌هایی بودند که برای محافظت از محیط‌زیست به شکل پوستر درست کرده و برایشان نام «رد پای پلاستیکی» و «رد پای انسان و حیوان» گذاشته بود. همچنین تکه‌فیلمی (کلیپی) از فعالیت‌هایی را که در مدرسه انجام داده بود، به من نشان داد. این فعالیت‌ها نظرم را جلب کرد. متوجه شدم با مدیر و آموزگاری فعال در حیطه‌ی محیط‌زیست روبه‌رو هستم که کارهای بارزگی در این زمینه انجام داده و با امکانات کم اما تدابیر درست و مهم، گام‌های بزرگی برای رسیدن به اهدافش برداشته است. در کارنامه‌ی کاری وی کسب رتبه‌ی برتر کشوری، در همایش ملی بهره‌وری مصرف انرژی، و کسب رتبه‌ی دوم استان تهران، در جشنواره‌ی تجربه‌های برتر تربیتی و آسیب‌های اجتماعی، وجود دارد. چندی پیش هم باخبر شدیم رتبه‌ی سوم سیزدهمین دوره‌ی جایزه‌ی ملی محیط‌زیست را در سطح کشور به دست آورده است. خانم خدیجه ماهری متولد سال ۱۳۵۴، در شهر اردبیل، با ۲۸ سال سابقه‌ی خدمت در آموزش و پرورش، مدیر، آموزگار و فعال محیط‌زیست در مدرسه‌ی ابتدایی «پروین اعتصامی»، با بیش از ۵۰۰ دانش‌آموز، در شهرستان شهر قدس است. به این ترتیب، گفت‌وگویی با ایشان شکل گرفت.

■ **چطور شد به فعالیت در زمینه‌ی محیط‌زیست علاقه‌مند شدید؟**

من در خانواده‌ای بزرگ شده‌ام که همیشه به نظم داشتن و درست مصرف کردن اهمیت می‌داده‌اند. از شروع آموزگاری‌ام تاکنون نیز با دیدن دانش‌آموزانی که با وجود سطل زباله باز هم زباله‌های خود را روی زمین می‌انداختند یا شیر آب را باز می‌گذاشتند یا در مورد وسایل شخصی خودشان اسراف می‌کردند، ناراحت می‌شدم. عمیق‌ترین تأثیر زمانی بود که پسرم به همراه دوستانش، برای جمع‌آوری صافی (فیلتر) سیگار، به پارک لاله‌ی تهران و پارک جیتگر رفته بودند. وقتی بلاهایی را که بر

الفبای محیط‌زیست

مدرسه‌ی پاک من

لوح تقدیر بگیرم که خیلی برایم ارزشمند است.
■ نقش اولیا را در حفظ محیط زیست چگونه می بینید؟

بی تفاوتی به محیط زیست باعث به هم ریختن بوم سازگان (اکوسیستم) می شود و در آینده ای نه چندان دور بازتاب مشکلات به وجود آمده به خودمان برمی گردد. با توجه به وسعت مشکلات، ما نیاز به هشتاد میلیون نفر همیار محیط زیست داریم. مدرسه‌ی «پروین اعتصامی» در واقع یک خانه‌ی محیط زیست است. در مدرسه‌ی ما بیش از پانصد دانش آموز مشغول به تحصیل هستند که خانواده‌های آن‌ها هم بی اهمیت به محیط زیستشان نیستند. در واقع ما پانصد خانواده‌ی محیط زیستی داریم.

■ از فعالیت‌هایی که در زمینه‌ی محیط زیست داشتید خاطره‌ای دارید بر ایمان بگویید؟

یکی از روزهای آخر سال تحصیلی ۱۳۹۴، با دانش آموزانم برای بازدید از روند تصفیه‌ی آب، به تصفیه‌خانه رفته بودیم. تقریباً همه‌ی قسمت‌ها را بازدید کردیم و آقای مهندس توضیحات کامل دادند. وقتی صحبت از بحران آب و خشکسالی شد، دانش آموزانم ناراحت شدند و هنگام خروج با همدیگر عهد بستند آب را هدر ندهند. این خاطره از این رو برای من ارزشمند بود که دیدم دانش آموزانم به اهمیت آب پی برده‌اند و در نتیجه زحمات‌های من بی نتیجه نبوده است.

■ آیا برنامه‌ای برای آینده دارید؟

برایم باارزش است که یک دانش آموز دغدغه‌مند به محیط زیست تربیت کنم. برای همین کارت همیار محیط زیست چاپ کرده‌ام که قرار است به آن‌ها تحویل بدهم. نکته‌ی شایان توجه این است که این کارت‌ها به خانواده‌هایی که دغدغه‌ی محیط زیست دارند، هم تعلق می‌گیرد. می‌خواهم یادگاری من به بچه‌ها این باشد که وقتی از این مدرسه رفتند با داشتن این کارت خود را شهروند مسئول بدانند. در برنامه‌ی شخصی هم به یاری خداوند اقدام به تشکیل «گروه‌های مردمی» و «سمن» برای انجام فعالیت‌های محیط زیستی خواهیم کرد.

معیار انتخاب مدرسه‌ی «پروین اعتصامی»، به عنوان خانه‌ی محیط زیست، فعالیت شاخص و متنوع و فراگیر محیط زیستی در مدرسه و در بین دانش آموزان و خانواده‌های دانش آموزان بوده است. در این دبستان با آموزش ۵۶۰ دانش آموز همیار محیط زیست به داشتن ۵۶۰ خانواده‌ی محیط زیستی دست یافتیم.

■ آیا مدرسه‌ی شما قوانین خاصی هم دارد؟
در مدرسه‌ی ما هر دانش آموز مسئول جمع‌آوری زباله‌های خودش است. در کلاس درس، هر روز، دو نفر از دانش آموزان کلاس موظفاند در پایان کار، کلاس را تمیز کنند. آوردن بطری آب پلاستیکی به مدرسه ممنوع است و اکثر بچه‌ها قمقمه‌ی دائمی دارند و برای گذاشتن وسایل خوراکی از کیسه‌های پارچه‌ای استفاده می‌کنند. بچه‌ها باقیمانده‌ی مواد خوراکی مانند نان و پوست میوه‌ها و ... را که قابل بازیافت هستند، به مدرسه تحویل می‌دهند تا پس از خشک شدن، آن‌ها را به مراکزهایی مثل دامداری و تهیه‌ی کمپوست تحویل بدهیم. در ابتدای سال تحصیلی هم کتاب‌های درسی را در کیسه‌های پارچه‌ای تحویل بچه‌ها می‌دهیم. در مراسمی که به مناسبت‌های متعدد برنامه داریم، به هیچ عنوان از ظرف‌های یک‌بار مصرف استفاده نمی‌کنیم. همچنین برای داشتن نظم، در حیاط و راهروهای مدرسه، خط‌هایی کشیده شده است تا بچه‌ها در رنگ‌های تفریح و هنگام خروج از مدرسه، به منظور جلوگیری از هل دادن، از روی این خط‌ها رد شوند.

■ آیا هیچ کدام از ایده‌های شما باعث به وجود آمدن اتفاق خاصی شده است؟

بله. چند وقت پیش از دانش آموزان درخواست کردم در بطری‌های پلاستیکی را که در منزل دارند، جمع کنند و به مدرسه بیاورند. برای بچه‌ها توضیح دادم با این کار هم به محیط زیست کمک می‌کنند و هم کار خیر انجام می‌دهند؛ چون می‌توانند این درها را با چرخک (ویلچر) مبادله کنند. خوشبختانه این اتفاق افتاد و توانستیم سه عدد چرخک تهیه کنیم. مقداری از درها را هم برای تزئین دیوار راهروی مدرسه استفاده کردیم.

■ رابطه‌ی شما با دانش آموزان چگونه است؟

همیشه سعی کرده‌ام اخلاق و رفتار مناسبی داشته باشم و با دانش آموزان صمیمی و مهربان رفتار کنم تا سال تحصیلی را با کمترین مشکل و چالش سپری کنند. از تجربه‌ها و ایده‌های همکارانم استفاده می‌کنم. هر روز صبح هنگام ورود دانش آموزان به مدرسه برای خوش آمدگویی جلوی در می‌ایستم. در برنامه‌ی صبحگاهی با دانش آموزان همراهم. بدون استثنا رنگ‌های تفریح در حیاط مدرسه و در بین دانش آموزان هستیم. تقریباً اکثر دانش آموزانم را خوب می‌شناسم و آن‌ها را با اسم صدا می‌کنم. این ارتباط باعث شده است که از طرف بعضی از خانواده‌های دانش آموزان

سر طبیعت آمده بود، برایم توصیف می‌کرد، متوجه شدم چقدر به مشکلات زیستی محیط اطرافمان ناآگاه هستیم. این مشکلات روز به روز بیشتر می‌شوند و زندگی خودمان را به خطر می‌اندازند. از همان جا تصمیم گرفتم به شکل جدی و با تمام انرژی، آموزش و فرهنگ‌سازی در این زمینه را شروع کنم. ایمان داشتیم که آموزش، کلید نجات محیط زیست است.

■ چه اقداماتی در این زمینه در مدرسه انجام داده‌اید؟

اوایل هر روز یک مشکل محیط زیستی را به بچه‌ها معرفی می‌کردم. در این مسیر، اصلاً خسته نمی‌شدم. پیش از هر چیز دانش آموزان را با اصول نظافت شخصی آشنا کردم، سپس پویش نجات درختان را با جمع‌آوری کاغذهای باطله در برنامه‌ی کاری قرار دادم.

از آنجا که استفاده از تصویرها و نوشته‌های مناسب و مرتبط با رشد ذهنی و سنی دانش آموزان می‌تواند یادگیری را راحت تر و تثبیت آن را عمیق تر کند، در راهروی مدرسه برنامه‌هایی (بنرهایی) را با عنوان «پیمان‌نامه‌ی همیار محیط زیست» نصب کردم. دانش آموزان آن را امضا می‌کردند تا به مفاد آن عمل کنند. برای اینکه حیاط مدرسه تمیز باشد و دانش آموزان زباله‌های خود را در حیاط رها نکنند، برنامه‌ی بزرگی تهیه کردم که روی آن نوشته شده بود: «قامت آقای کریمی را به خاطر زباله‌هایمان خم نکنیم.»

در گوشه‌ای دیگر از حیاط برنامه‌ی با تصویر کره‌ی زمین نصب کردیم. اطراف این تصویر کارهایی که از کره‌ی زمین محافظت می‌کند، نوشته شده است. همچنین برای دانش آموزان نیمکتی با بطری‌های یک‌بار مصرف ساختم. حتی با رنگ و درست کردن لاستیک‌های فرسوده‌ی ماشین توانستیم یک صندلی بسازیم. علاوه بر آن، ایستگاهی برای تفکیک زباله‌ها قرار دادیم.

در مجموع، سعی کرده‌ام بیشتر مطالب محیط زیستی را به تصویر بکشم تا بچه‌ها با دیدن آن تصویرها مطالب را بهتر درک کنند و در خاطر بسپارند.

■ نقش آموزگاران را در این زمینه چطور می بینید؟

الفبای محیط زیست باید به دانش آموزان آموزش داده شود تا کودک به طبیعت حساس و مسئولیت‌پذیر شود. تکلیف امروز ما حفظ محیط زیست است. آموزش در این زمینه هزینه نیست؛ بلکه سرمایه است. آموزش به بچه‌ها باید از پیش دبستانی آغاز شود.

ابتدایی

پنجم ماه

دوره‌ی بیست و هفتم
شماره‌ی ۵ | ۱۴۰۲

